

ΝΑΣΟΣ ΛΑΝΑΡΑΣ

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ
ΤΩΝ ΝΑΝΩΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

 εκδόσεις
**Μιχαήλ
Σιδερά**

Ήταν πραγματικός άθλος για μένα να διασχίσω, Γενάρη μήνα, αυτή την ακτή με τις κοφτερές πέτρες και τις αιχμηρές κορυφές, ακροβατώντας σαν αΐλουρος πάνω στα μολυβί βράχια, με ευλυγισία χορευτή, ταχύτητα δρομέα και θάρρος καταδρομέα. Ξέρετε, αυτό το τοπίο μού θυμίζει κόλαση και δεν βρίσκω καμιά αισθητική αξία, παρά το γεγονός ότι αντίστοιχες εικόνες εμπνέουν –αιώνες τώρα– ζωγράφους, ποιητές και συγγραφείς. Προτιμώ τις ανθισμένες πλαγιές της Προβηγίας με τις ατελείωτες κορυφογραμμές από ευωδιαστές μοβ λεβάντες που έβλεπα από τα παράθυρα του πατρικού της μητέρας μου, στο Βωβενάργκ κι άφησε στην αθανασία με τα πινέλα του ο Σεζάν.

Καταλαβαίνω. Αυτή η απρόσμενη επίσκεψή μου ίσως σας δημιουργεί αναστάτωση, αλλά σας υπόσχομαι ότι θα είμαι σύντομος. Πρώτα βέβαια, θα μου επιτρέψετε να απολαύσω αυτό το υπέροχο γλυκό κουταλιού από άγριο βύσσινο. Φαντάζομαι είναι χειροποίητο και προέρχεται από τον γυμνό, μικρό βυσσινόκηπο, ακριβώς κάτω από τη

σπηλιά σας, που πριν από λίγο διέσχισα για να σας συναντήσω εδώ κι είχατε την καλοσύνη να μου προσφέρετε. Θα σας σκοτώσω μετά.

Αν σας ξαφνιάζει αυτή η κυνική, αναπάντεχη κι ωμή δήλωσή μου, σας κατανοώ, αλλά –πιστέψτε με– είναι γιατί δεν έχω χρόνο. Συνήθως είμαι ευγενής και με καλούς τρόπους, πράγμα που οφείλω στη μητέρα μου, αλλά και στην αγαπημένη μου Μπιζού. Την νταντά μου.

Βλέπετε, η αστυνομία είναι πιθανόν να βρίσκεται ήδη στα ίχνη μου. Καθ' οδόν. Πρέπει λοιπόν, να τελειώνουμε σύντομα μ' αυτή την άχαρη, αλλά απαραίτητη διαδικασία. Πρώτα όμως, θα ήθελα να σας εξηγήσω. Να σας πω ένα παραμύθι. Ναι, ένα παραμύθι με επτά νάνους. Όχι τη Χιονάτη, όπως πολύ λογικά σκεφτήκατε, αλλά τον Ηρακλή και τους επτά νάνους. Το δικό μου παραμύθι.

Επιτρέψτε μου να σας συστηθώ. Ηρακλής Κομνηνός, γιος του μεγαλύτερου καπνέμπορου των Βαλκανίων για σχεδόν τριάντα χρόνια, Γκίκα Κομνηνού και της μελαμψής μούσας της Σανέλ κατά τη δεκαετία του '60, Αντελίν Γκερέν. Αλγερινής καταγωγής από την πλευρά της μητέρας της και γιαγιάς μου, Μαρτίν. Ακούγεται εντυπωσιακό και στομφώδες, αλλά εκτός από αληθινό, ταιριάζει σ' αυτό που θα σας διηγηθώ. Έτσι πρέπει να ειπωθεί αυτή η ιστορία, με ύφος επικό, μεγαλοπρέπεια και στόμφο.

Είμαι μοναχοπαίδι και θα πίστευε κανείς πως λόγω αυτής της ιδιότητας, είμαι καλομαθημένος και κακομαθημένος. Ναι. Στην αρχή ναι. Υπήρξα και τα δύο. Δεν θυμάμαι ακριβώς σε ποια ηλικία ήταν που αυτό ανετράπη κι άλλαξε δραματικά εναντίον μου. Έπεσα στη δυσμένεια του πατέρα μου.

Το προσδιορίζω χοντρικά όταν τοποθέτησα πάνω από το γραφείο μου «εκείνους τους καλικάντζαρους» –όπως τους χαρακτήρισε ο πατέρας μου – του Ιερώνυμου Μπος και βρέθηκε στα συρτάρια μου η πρώτη γκραβούρα με απλό μολύβι που είχα σκαρώσει γύρω στα εννιά μου (μια πρόχειρη απεικόνιση της Άποψης του Ντελφτ¹) κι ολοκληρώθηκε λίγο αργότερα, όταν για δώρα στις γιορτές ζητούσα λευκώματα με έργα του Βασίλι Καντίνσκι και του Ότο Ντιξ. Περιέγραφα με πάθος στη μητέρα μου από ποιο κεντρικό βιβλιοπωλείο της Αθήνας θα τα προμηθευτεί και ποια έκδοση να διαλέξει, με τις λεζάντες μεταφρασμένες και τα αναλυτικά σχόλια για την περίοδο, τις σχολές και τα ρεύματα της ζωγραφικής.

Υπό φυσιολογικές συνθήκες θα με θεωρούσαν ένα ιδιοφυές πλάσμα στην ηλικία των εννιά-δέκα ετών, αφού ήξερα να διακρίνω έναν Ρέμπραντ ή Βερμέερ με την πρώτη ματιά – και μάλιστα,

1 Πίνακας του Βερμέερ.

αν είναι πρώιμης ή όψιμης περιόδου. Έναν Μονέ, αλλά κι έναν Μπέικον. Άλλωστε, Μπέικον διάλεξα για να σκηνοθετήσω τον πρώτο μου φόνο.

Τι κακόγουστο πτώμα. Όλη η χυδαιότητα που τη χαρακτήριζε ζωντανή, αποτυπώθηκε παγωμένη στο παχύσαρκο, γλοιώδες κουφάρι της που έκλεινε τη σκάλα τής εισόδου για τον πρώτο όροφο. Έπρεπε να παρέμβω επειγόντως για να απαλλάξω τους πρώτους αυτόπτες μάρτυρες και την αστυνομία από το ανυπόφορο θέαμα. Και το έκανα.

Έτσι ξεκίνησαν όλα. Με μία πτώση². Όχι βέβαια, στα σκοτεινά, παγωμένα νερά του Σηκουάνα, αλλά σε μια μικροαστική, θλιβερή σκάλα πολυκατοικίας, μιας λαϊκής γειτονιάς της Αθήνας.

Βέβαια, τίποτα δεν θα είχε συμβεί μετά, αν δεν υπήρχαν εκείνα τα επτά τέρατα.

Το βύσσινο ήταν εξαιρετικό. Παρόμοιο είχα να φάω από τότε που έφτιαχνε η γιαγιά μου – πάνε περίπου 35 χρόνια που πέθανε. Λίγο νεράκι θα ήθελα... Ευχαριστώ.

Είχα λοιπόν, επιστρέφει από το Παρίσι, 30 Αυγούστου του 2015, σχεδόν άφραγκος, με εισιτήρια βγαλμένα, πληρωμένα και φυσικά δώρο

2 Αναφορά στην Πτώση του Αλμπέρ Καμύ.

από έναν Έλληνα γνωστό, τον Ορέστη, παιδικό φίλο, συμμαθητή και συνιδιοκτήτη πλέον, μαζί με τη Γαλλίδα γυναίκα του, ενός μεσαίου αλλά σημαντικού εκδοτικού οίκου στο Παρίσι, με εξειδίκευση στα λευκώματα, τα ημερολόγια κι άλμπουμ όλων των κατηγοριών: από εικαστικά και βοτανολογία, μέχρι τουριστικά θέρετρα και συλλογές με ασπόνδυλα ή εξωτικά ψάρια του Ειρηνικού.

Ο Ορέστης –με την απέραντη κατανόηση της γυναίκας του– με φιλοξενούσε στο διαμέρισμά τους, τους τελευταίους δύο μήνες, όντας άστεγος. Από μετρητά είχα μόνο 130 ευρώ, που περίσσευαν μετά την εξόφληση των χρεών μου. Με διέκρινε πάντα μία συνέπεια σ' ό,τι αφορά τις οφειλές μου –είτε οικονομικές είτε ηθικές– και προσπαθούσα εκείνους τους δύο μήνες να ξεφορτωθώ όλα μου τα υπάρχοντα, ώστε να πληρώσω τα χρέη μου.

Κάποια φθαρμένα παλιά έπιπλα, περιττά ακριβά ρούχα και καμιά εικοσαριά ταμπλό που υπήρχαν στοιβαγμένα σε ένα σχετικά ευρύχωρο δώμα πενήντα τετραγωνικών –που έκανε χρέη ατελιέ και κατοικίας– το οποίο διατηρούσα στη Σεν Μισέλ από την πρώτη κιόλας βδομάδα που έφτασα για εγκατάσταση στο Παρίσι, το 2010. Σχεδόν πέντε χρόνια πριν. Για την ακρίβεια, τέσσερα χρόνια και εννιά μήνες.

Η επιστροφή μου στην Ελλάδα δεν περίμενα ότι θα άλλαζε κάτι ριζικά στη ζωή μου, που—έτσι και αλλιώς—είχε πάρει την κάτω βόλτα. Άλλωστε, πριν φύγω —μάλλον... δραπετεύσω— στη Γαλλία για ακόμα μια φορά, είχαν μπει τελείες σ' όλα τα θέματα της καθημερινότητάς μου και της προσωπικής μου ζωής εδώ στην Ελλάδα.

Ο γάμος μου είχε τελειώσει μ' ένα συναινετικό, —αλλά εκβιαστικό από τη γυναίκα μου— διαζύγιο κι οι σχέσεις με τους γονείς μου είχαν σφραγιστεί οριστικά, αφού το μένος του πατέρα μου εναντίον μου έφτασε στο σημείο να αποκληρώσει εμένα και να δώσει τα πάντα στον Στέλιο: έναν αριβίστα, ένα κάθαρμο, που από εργάτης στις καπναποθήκες μας, με σατανική τακτική, δουλεύοντας παρασκηνιακά, κατάφερε να κερδίσει την τυφλή εύνοιά του και να τον χρίσει διάδοχο και μοναδικό του κληρονόμο.

Η δε μητέρα μου ήταν εγκλωβισμένη σ' ένα δικό της κόσμο, λόγω της εκφυλιστικής εγκεφαλικής νόσου από την οποία έπασχε. Τέλος, ο κοληλτός και μοναδικός μου φίλος είχε σκοτωθεί σε τροχαίο, δύο βδομάδες πριν τελικά φύγω για τη Γαλλία — κι ήταν η οριστική αφορμή που έψαχνα και πάντα απέτρεπα από τη σκέψη μου, ώστε να πάρω την απόφαση και να επιστρέψω, για μια τελευταία φορά, στη γαλλική πρωτεύουσα.

Πώς είπατε; Αν έχω παιδί; Ναι, έχω παιδί. Είχα.

«Πού πάμε κύριε;» ρώτησε ο ταξιτζής στο αεροδρόμιο, αφού φόρτωσε τη μοναδική βαλίτσα στο πορτ-μπαγκάζ του αυτοκινήτου.

«Κέντρο» του απάντησα μονολεκτικά, μιας και δεν ήξερα πού θα πήγαινα και δεν το είχα σκεφτεί καν, μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Είχα αποφασίσει να μείνω σ' ένα ξενοδοχείο μέχρι να βρω ένα σπίτι ως μόνιμη βάση. Χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις. Δεν θα μπορούσα άλλωστε, με την οικτρή οικονομική μου κατάσταση. Ούτε για το ξενοδοχείο που θα έμενα προσωρινά ούτε για το σπίτι που θα νοίκιαζα αμέσως μετά. Τα χρήματα που έμεναν, αν πλήρωνα τριάντα ευρώ στο ταξί, ήταν εκατό ευρώ. Ζήτημα αν έφταναν για δύο-τρεις διανυκτερεύσεις σ' ένα φυσικά άθλιο δωμάτιο ξενοδοχείου, κάπου πίσω από τα στενά της Ομόνοιας, με πελάτες όλη τη σαβούρα της πλατείας.

«Σταματήστε εδώ» είπα κοφτά όταν είδα το παλιό κτήριο, φτάνοντας κοντά στην πλατεία Βάθης. Πράσινο, φωτεινό λεμονί πρέπει να ήταν στις δόξες του, ελεεινό χακί από τη βρόμα τώρα, χτισμένο τη δεκαετία που γεννήθηκα. Το '60. Με στενά μπαλκόνια και γκριζα κάγκελα. Αγέλαστο και θλιβερό. Ασορτί με την ψυχή μου. Ό,τι έπρεπε για να κρυφτώ από τον λαμπρό, αλλά αβάσταχτο

για μένα, αττικό ήλιο. Αισθανόμουν εκτεθειμένος σ' αυτό το εκτυφλωτικό φως, γυμνός κι απροστάτευτος.

Άλλοτε, υπό κανονικές συνθήκες, αυτή η εικόνα της παρακμής θα αποτελούσε αφορμή δημιουργίας για κάποιο έργο μου. Ένα ταμπλό με λιτές γραμμές και χρώματα, με θλιμμένα αστικά τοπία την ώρα του λυκόφωτος. Ίσως σε στιλ Ουτρίλό. Ναι, Ουτρίλό, αλλά μεγάλης κλίμακας.

Ήταν λοιπόν, ακριβώς όπως το είχα φανταστεί. Ο ρεσεψιονίστ με ρώτησε πόσο θα μείνω, του απάντησα δύο-τρία βράδια, ζήτησε να πληρώνω προκαταβολικά κάθε μέρα και μου έδωσε τα κλειδιά από ένα δωμάτιο του πρώτου ορόφου που έβλεπε σ' έναν ακάλυπτο και βρομούσε κάτουρο και σπέρμα.

Αν είχα σπίτι στην Αθήνα να μείνω; Όχι, δεν είχα σπίτι στο οποίο θα μπορούσα να πάω. Στο οποίο θα ήθελα να πάω.

Ήταν κιόλας το πρώτο βράδυ που εμφανίστηκαν. Λες κι είχαμε ραντεβού. Σαν σκιές. Ακαθόριστες φιγούρες, άυλες καταρχάς. Χωρίς πρόσωπο, χωρίς σώμα, χωρίς χρώμα. Μαύρες. Ξέρετε, το μαύρο δεν είναι χρώμα, είναι η απουσία χρώματος. Κάτι σαν τις ψυχές, όταν εγκαταλείπουν το σώμα και παίρνουν τον δρόμο για τον Άδη.

Περιφέρονταν ολόγυρα από πάνω μου με μια τόσο εκκωφαντική σιωπή, που δεν ήξερα αν ήταν τόσο δυνατή, όσο η φωνή της πόρνης που έτρωγε ξύλο από τον νταβατζή της. Ούρλιαζε σ' ένα από τα διπλανά δωμάτια κι ήταν τελικά ο λόγος που ξύπνησα, χαράματα, στις εξήμισι το πρωί, πνιγμένος στον ιδρώτα. Δεν μέτρησα πόσες ήταν. Σκιές εννοώ. Δεν μπορούσα να προσδιορίσω τον ακριβή αριθμό το πρώτο βράδυ.

Πήρα τους δρόμους αξιμέρωτα. Δεν είχα συγκεκριμένο προορισμό. Χωρίς να το καταλάβω, σιγά-σιγά, ανάβοντας το ένα τσιγάρο μετά το άλλο, βρέθηκα στις μεγάλες παλιές, κεντρικές καπναποθήκες της επιχείρησης του πατέρα μου στον Βοτανικό. Τις δεκαετίες '50-'60-'70 κι αρχές του '80, ήταν το κέντρο μιας κολοσσιαίας εταιρείας που έκανε εμπόριο καπνού. Συγκέντρωνε καπνά από τα Βαλκάνια, την Τουρκία, την ανατολική Μεσόγειο γενικότερα κι είχε αγοραστές - πελάτες καπνοβιομηχανίες από τη δυτική Ευρώπη και βεβαίως τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ρημαγμένα όλα. Ετοιμόρροπες σκεπές, σπασμένες σκουριασμένες πόρτες, μισογκρεμισμένοι τοίχοι, σκουπίδια, αγριόχορτα και θάμνοι. Πιο πέρα, ματωμένες σύριγγες, μπουκάλια και χρησιμοποιημένα προφυλακτικά. Ακόμα μύριζαν

Μπασμά, Μυρωδάτο, Τσεμπέλι και Βιρτζίνια³ τα κουφάρια των τοίχων και τα ξύλινα δοκάρια.

Ένα περίεργο συναίσθημα ευτυχίας φτερούγιζε μέσα μου. Είχε ακριβώς την κατάληξη που του άξιζε αυτό το μέρος, όπως και του ιδιοκτήτη του, του πατέρα μου, που το είχε δημιουργήσει σχεδόν από το τίποτα, μόνος του, λίγο μετά τον πόλεμο, παίρνοντας το ταπεινό μαγαζάκι με καπνικά από του Ψυρρή, του δικού του πατέρα, κι ανοίγοντας καταρχάς ένα νέο στην καρδιά της Ομόνοιας. Τότε εμπορικό κέντρο της Αθήνας, για να το εξελίξει στη συνέχεια σε μια κερδοφόρα, τεράστια επιχείρηση με υποκαταστήματα κι αποθήκες στο Αγρίνιο, τη Λάρισα, την Καβάλα, την Ξάνθη και τη Θεσσαλονίκη, και συνεργάτες σ' όλες τις πρωτεύουσες των Βαλκανίων. Ναι, ήταν μεγάλος έμπορος ο πατέρας μου. Άξιος επιχειρηματίας. Αυτό δεν μπορούσε να το αμφισβητήσει, ούτε να το ακυρώσει κανείς. Ούτε εγώ.

Όμως, δεν είναι αυτός το θέμα μας τώρα. Προς το παρόν. Αργότερα, ναι.

Περιπλανώμενος μέχρι να σουρουπώσει, πέρασα από μέρη που δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί πήγαινα. Γιατί τα επέλεγα. Κάθε λογικός άνθρωπος θα τα απέφευγε. Πέρασα από το σημείο που σκοτώθηκε ο καλύτερος μου φίλος, ο

3 Ποικιλίες καπνού.

Ανδρέας, οδηγώντας πτωμένος, έπειτα από έναν καβγά με τη γυναίκα του στο σπίτι. Πέρασα κι από το κτήριο που βρισκόταν το δικηγορικό γραφείο που είχε αναλάβει το διαζύγιο με τη γυναίκα μου, όπου ένα απόγευμα πριν έξι χρόνια, της είχα παραδώσει, πέρα από την επιμέλεια της κόρης μου, ό,τι περιουσιακό στοιχείο είχε απομείνει στην κατοχή μου· κυρίως τα σπίτια στην οδό Καρνεάδη: δύο ρετιρέ, συνολικά 160 τετραγωνικών.

Βρέθηκα ακόμη στην γκαλερί που είχα κάνει την πρώτη μου έκθεση στην Ελλάδα, με έργα εμπνευσμένα από την ελληνική μυθολογία και το δωδεκάθεο. Δεν είχε πουληθεί ούτε ένας πίνακας, παρά τις ενθουσιώδεις κριτικές από τους καλεσμένους. Από τη χαρά μου όμως, το πρώτο βράδυ κιόλας, στα εγκαίνια, χάρισα σχεδόν τους μισούς –συγκεκριμένα οκτώ από τους είκοσι– σε όποιον από τους φίλους έβλεπα πραγματικό θαυμασμό κι ενδιαφέρον για κάποιο ταμπλό. Με την παράκληση όμως, να τους το στείλω μετά το τέλος της έκθεσης, δηλαδή σε δεκαπέντε μέρες. Τοποθετώντας ως βλάκας βέβαια, άμεσα στην κάτω δεξιά πλευρά που υπήρχε η κάρτα με την ταυτότητα του έργου, ένα αυτοκόλλητο με την πληροφορία «Ανήκει» κι όχι «Επωλήθη» που επικοινωνιακά θα ήταν σωστό. Ναι, δεν είχα πάρει τίποτα από το εμπορικό δαιμόνιο του πατέρα μου. Γεγονός.

Τέλος, πέρασα από το σχολείο που πήγαινε η μόνακριβη κόρη μου.

Νύχτωσε. Θύμωσα. Είχα σπαταλήσει την ημέρα σε ανόητους συναισθηματισμούς, σε έναν εξοντωτικό περίπατο που δεν είχε να μου προσφέρει τίποτα, αντιθέτως επιβάρυνε την ήδη άσχημη ψυχολογική μου κατάσταση, ενώ είχα αδιαφορήσει για το σημαντικότερο θέμα που έπρεπε να με απασχολεί κι ήταν η σταθερή, μόνιμη στέγη κι η επιβίωσή μου για το επόμενο χρονικό διάστημα. «Άντε γαμήσου Ηρακλή» είπα μέσα μου. Με συγχωρείτε για την έκφραση, άγιε πατέρα.

Στο ξενοδοχείο ήμουν πολύ κουρασμένος για ν' ακούσω την απολογία του ρεσεψιονίστ για τους καυγάδες και τις φωνές των νταβατζήδων από το προηγούμενο βράδυ. Έγνεφα νευρικά με κατανόηση, χαμογελώντας, πλήρωσα πάλι το δωμάτιο για τη διανυκτέρευση κι έπεσα εξουθενωμένος στο κρεβάτι μόλις μπήκα με τα ρούχα.

Βυθίστηκα σ' έναν βαθύ λήθαργο. Δε θυμάμαι να με επισκέφτηκαν εκείνο το βράδυ οι σκιές στον ύπνο μου. Ίσως να με λυπήθηκαν, γιατί ήμουν τόσο κουρασμένος, που ξύπνησα την άλλη μέρα στη μία το μεσημέρι, από τον ήλιο ο οποίος είχε ρίξει τις ακτίνες του στο πρόσωπό μου, παραβιάζοντας με εξαιρετική ευελιξία, τις χαραμάδες από τις μη εφραπτόμενες κουρτίνες.